

Βιβλιοπαρουσίαση: “Είμαι όσα έχω ξεχάσει”

του Νώντα Σκυφτούλη

Πατέρες και γιοί. Τα έχει όλα: και Αγρίνιο και Παναιτωλικό, και Ζήνα και Καραπαπά, και κομμουνισμό και εμφύλιο. Το «Είμαι όσα έχω ξεχάσει» είναι πέρα από την κοινοτοπία του καλού-κακού και ακόμα πιο πέρα από την φενακισμένη διάσταση Αριστεράς – Δεξιάς. Ακόμα και λάθος να διαβαστεί εξαιτίας προκαταλήψεων, δηλαδή να «κολλήσει» κάποιος στο περιεχόμενο, ο αναγνώστης θα το ευχαριστηθεί λογοτεχνικά, απλώς δεν θα χει εντοπίσει μια νέα ερμηνευτική που αναδύεται και είναι αυτή της γενικευμένης αυτοαναίρεσης όλων ανεξαιρέτως των ταραχών και των φονικών ή ειρηνικών σχέσεων του δημόσιου χώρου – σε αυτό σκοπεύω να αναφερθώ και θα συμπληρώσω λίγα από αυτά που «δεν ξέχασε». Καλύτερα δυο φορές διάβασμα, εγώ το διαβάζω ακόμα. Ο συγγραφέας σπουδαίος και παιδί του Κώστα Μαγκλίνη, ποδοσφαιριστή του Παναιτωλικού που έγινε αεροπόρος και μόνο έτσι είναι γνωστός στους συγκαιρινούς του και όχι για την «παρωνυχίδα» που είχε στο κόρφο του.

Είμαι όσα έχω ξεχάσει

Ένας πυροβολισμός πιο πάνω από το Ζαχαροπλαστείο του Ζήνα και κοντά στο μανάβικο του Χατζή, στις 23 Γενάρη του 1944, στάθηκε αφορμή για να γραφτεί ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα βιβλία μιας νέας άποψης για την ιστορία που κυκλοφορεί τα τελευταία χρόνια και έχει εκνευρίσει την Αριστερά σε όλες τις εκδοχές της. Έργο που δημιουργεί ένα μικρό τράνταγμα για το συμβάν αλλά και ένα μεγάλο γιγανταιώρημα για την ερμηνευτική. Έχει στοιχεία αναθεωρητισμού της ιστορίας στην ερμηνεία και όχι τόσο στο περιεχόμενο, αλλά αυτό που αναιρεί εντελώς είναι ο δημόσιος χώρος. Οποσδήποτε, όμως, είναι ένα βιβλίο-μαχαιριά στην πολιτική θεολογία η οποία πνέει τα λοίσθια έστω κι αν προέρχεται από τη σκοπιά του παθητικού μηδενισμού του

υπάρχοντος. Του ακραίου πολιτικού φιλελευθερισμού, για να το κάνω φραγκοδίφραγκα. Αλλά δεν θα στεναχωρηθούμε κιόλας. Είναι η εποχή που πρέπει να διαβάζουμε με ψυχραιμία, να στοχαζόμαστε με ψυχραιμία και να απαντάμε με νέα εργαλεία και αν δεν μπορούμε με νέα, υπάρχει και η σιωπή η οποία είναι και αυτή μια σπουδαία στρατηγική.

Το βιβλίο είναι στην εποχή του για την εποχή του κι ως επικαλείται σαν «πρόσχημα» το παρελθόν, την ιστορία, τον ιστορικό άνθρωπο. Το κάνει αυτό όχι για να δικαιώσει κάτι από το παρελθόν, αλλά για να το σβήσει μαζί με το μέλλον. Να μοιάζει ο χρόνος σαν ένα άστρο που έχει ζήσει κάποια έτη φωτός πριν και δεν το βλέπουμε και όχι σαν εκείνα που βλέπουμε, ενώ έχουν σβήσει.

Ο συγγραφέας για παράδειγμα αποκαλεί δολοφόνο τον εκτελεστή του Νίκου (παπούς), όπως περίπου «δολοφόνο» αποκαλεί και τον ίδιο το Νίκο για τα συμβάντα στη μικρασιατική εκστρατεία και είμαι σίγουρος ότι και τον Κολοκοτρώνη έτσι θα αποκαλούσε για την Τριπολιτσά.

Αν, αν που λέμε, «Οι Πατέρες και Γιοί» του Τουργκένιεφ μας εισήγαγαν στην πολιτική θεολογία, αυτό εδώ το έργο είναι από αυτά που μας εισάγουν στον αισθητό κόσμο.

Νταλαγιώργος – Νταλαγιάννης και οι άλλοι

Ας πάρουμε όμως μια ανάσα αέρα από Αγρίνιο, Παναιτωλικό, Νταλαγιώργο άντε και για τον κυρ Βασίλη, Θανάση, Χρήστο, Κίτσο. Για την ελίτ Καραπαπά, Κακογιάννη και άλλους «δικούς μας» θα διαβάσετε αρκετά και από μέσα.

Λοιπόν, ο προσωπικά άγνωστός μου αλλά πολύ γνωστός συγγραφέας και γνωστός στα εκδοτικά στέκια των Εξαρχείων, λόγω της άψογης και αντικειμενικής επιμέλειας στο πολιτιστικό της Καθημερινής, Ηλίας Μαγκλίνης, μας έκανε να ξαναπεράσουμε από το σπίτι του Κώστα (πατέρας του συγγραφέα), του ποδοσφαιριστή του Παναιτωλικού -και σαν τέτοιος ανήκει σε όλους μας- που έγινε αεροπόρος, απέναντι από το καφενείο του Αϊφαντόπουλου, και

αυτό ο συγγραφέας το λέει Μελεάγρου 4!

Με το Μελεάγρου 4 μπέρδεψε ακόμα και τη Δώρα (πρωτοθειά) που έμεινε εκεί και η οποία το μπέρδεμα το είχε τρόπο ζωής. Τέλος πάντων Μελεάγρου 4 – ούτε καν 6 για να του κάνουμε το χατίρι. Ο Κώστας αξιωματικός μετά τη μπάλα, πάντοτε ευγενής απέναντι στους Αριστερούς γειτόνους κατά τον Μπουκουβάλα αλλά και από κοντινότερη μαρτυρία που ζούσε εκείνη την εποχή.

Ο Κώστας ποτέ δεν μίλησε γι αυτό το συμβάν σε όσους τον ήξεραν και ήταν πολλοί αυτοί, παρόλο που όλοι κάτι είχαν ακούσει ότι συνέβη στο σπίτι αυτό. Το λέω αυτό διότι ζητάει ο συγγραφέας από τον πατέρα του τον Κώστα να του πει, να του πει, να του πει, λες και τα λόγια είναι μόνο λόγια...

Πήγαμε και στη Γέφυρα κάτω από την οποία ο Νικολάκης και η παρέα του -ταγματασφαλίτες της εποχής- σακάτευσαν τον Κουτρομπούση στο ξύλο. Και ο Κουτρομπούσης σερνόμενος κατέληξε στο σπίτι της μάνας μου η οποία τον περιέθαλψε μαζί με την αδερφή της (και γι' αυτό έμεινε έτσι) και το υπόλοιπο της νύχτας ψάχνανε κάτω από τη γέφυρα ένα δακτυλίδι και ένα ρολόι τα οποία χάθηκαν κατά τη διάρκεια του ξυλοδαρμού.

Σε αυτή τη γέφυρα, 8 ή 9 ετών, είδα πεταμένη την ταμπέλα των Λαμπράκηδων την παραμονή συγκέντρωσης της ΕΡΕ. Είδα επίσης και έναν γείτονα να πέφτει τρεκλίζοντας από τα πλαϊνά της γέφυρας και να γεμίζει το πρόσωπο του με αίμα και εγώ πάνω στη γέφυρα να κλαίω γιατί αγαπούσα τους μεθυσμένους. Πάνω στη γέφυρα!

Μα και ο Κώστας πάνω έκατσε και χρεώθηκε από τον συγγραφέα, πόσο μάλλον να κατέβαινε.

Όλες αυτές οι ιστορίες, κάτω από τις γέφυρες του Αγρινίου, θάφτηκαν οριστικά με το κλείσιμο των ρεμάτων που έβαλε τον ρου του ρέματος σε μια συγκεκριμένη κατεύθυνση και όταν καταπιέζεται να μας πλημμυρίζει. Αν και το περπάτησα και κλειστό πολλές φορές είχε χαθεί η χάρη του. Κατέληξα ότι δεν έχουμε καμιά δουλειά εκεί.

Και ο δευτερότοκος συγγραφέας ακόμη ρωτάει τον Κώστα γιατί δεν κατέβηκε, στη γέφυρα, σαν συνιστώσα του μεγάλου ερωτήματος ποιος σκότωσε τον Νίκο (Παπούς). Γεμάτοι ερωτήματα πάντα οι δευτερότοκοι σαν τους αναπληρωματικούς. Έχω ρωτήσει και εγώ τη μάνα μου ποιος την κούρεψε στη φυλακή και την έκανε Βουλγάρα. Ποτέ δεν μου είπε διώχνοντας με πάντα από κοντά της. Σε αυτούς που ρωτάνε, κάποιος πρέπει να τους πει ότι οι άνθρωποι που παράγουν ιστορία δεν την αναπαράγουν, διότι η ιστορία σαν βιωμένη ατομική υπόθεση είναι το ίδιο το ανείπωτο.

Ποιος εκτέλεσε τον Νίκο αναρωτιέται ο συγγραφέας σε ένα απαντημένο ερώτημα από την ιστορία. Αυτός: ένας νέος που βγήκε στο δημόσιο χώρο να συμμετέχει στην αντίσταση με τη θέλησή του και όχι επιστρατευμένος και μπροστά στα μάτια όλης της κοινωνίας και στο κέντρο του «χωριού» και όχι στο δάσος, εκτέλεσε τον Νίκο σαν προδότη της πατρίδας και μετά κάθισε 25 χρόνια φυλακή και πέθανε φτωχός και δεν εξαργύρωσε ούτε αυτός ούτε η οικογένειά του, διότι ηττήθηκε. Μα δεν κρύφτηκαν ποτέ αυτοί ούτε έτρεμαν. Όπως ο Νταλαγιώργος. Εδώ ο Καραπαπάς αλλά και ο κυρ Βασίλης (θανάσης όχι ο Χρήστος και ο άλλος στη Μπουρλέσα) ο Κίτσος έζησαν τα τελευταία τους χρόνια σαν προδότες της εργατικής τάξης λόγω ΕΔΑ ΚΑΙ ΚΚΕ ΕΣ., ο Νίκος γιατί να μην ήταν της Πατρίδας. Πάντως αν ήξερε για το φόνο του Νίκου, ο Κίτσος από τη Μπουρλέσα εγώ ειμαι αστροναύτης. Ο γραμματέας της Νομαρχιακής μόνο και ο «Φάνης» Μπαρτζιώτας ο κομισάριος εσωτερικών. Ας αναφέρουμε και το παρακάτω μην τα ισοπεδώνουμε όλα.

Πιο κάτω πάλι κοντά στη Παπαστρατού απέναντι από το ΠΑΤΡΑΙ (όπου ο φασίστας, κατά δική του δήλωση σε μένα, receptionist, αυτόπτης, δεν τόλμησε να καρφώσει) ο νεαρός Νταλαγιώργος ξαπλώνει τον Νταλαγιάννη του Τολιόπουλου πρωτοπαλικάρο -που είχε την κακιά συνήθεια να κατουράει στα κουρεία μέσα στα καπέλα των πελατών- και έπεσε με το κοκορέτσι στο στόμα. Γερμανοί-Γερμανοί, φωνές και μετά Ελαιόφυτο και μετά Σπολάιτα.

Άνθρωποι της θεϊκής βίας που λέει και ο Μπένγιαμιν πριν προλάβουν να γίνουν της κρατικής. Οπότε οι νεκροί με τους

νεκρούς και οι ζωντανοί με τους θεολογικούς.

Όταν ανοίξαμε το αναρχικό βιβλιοπωλείο (1980) και κάναμε τις πρώτες διαδηλώσεις στο Αγρίνιο, ήρθε ο Ζησιμόπουλος και άλλα γεροντάκια του Αρχείου να βρουν σε μας τη δυνατότητα δικαίωσης και δεν έπεσαν έξω. Δημοσιοποιήσαμε τα πρώτα ονόματα που αργότερα έγιναν βιβλίο από το Γιάννη. Ήταν όλοι τους προδότες που μέσα από τα τανκς των Γερμανών κατέδιδαν τους πατριώτες, μας είπε ο υπέργηρος πλέον, τότε γραμματέας της ΕΠΟΝ, τον οποίο έφερε ο πατέρας μου, για να μη τολμήσουμε να βγάλουμε ονόματα προς τα έξω και με σφάξει σαν κασίκι. Μάλιστα! Λίγα τα ψωμιά μας στο Αγρίνιο αλλά όμως τα βγάλαμε. Κατά την έρευνα οι οικογένειες των θυμάτων ντρέπονταν να μιλήσουν, διότι πίστευαν ότι ήταν οικογένεια που είχε έναν προδότη νεκρό στο σπίτι. Μεγαλείο να υπομένεις χωρίς ελπίδα. Να πάνε να κάνουν παράπονα στον Τολιόπουλο ούτε για αστείο. Η Δώρα πήγε και νομιμοποίησε τον νεαρό εκτελεστή.

Ο συγγραφέας τη δίνει τη Δώρα, όχι για να σχετικοποιήσει τους ταγματασφαλίτες -κάθε άλλο- ούτε για να φανεί ουδέτερος αλλά για να μη δώσει σε κανέναν ηθικό πλεονέκτημα, υπονομεύοντας όλη αυτή την ιστορική περίοδο και τη συμμετοχή του ανθρώπου στο δημόσιο χώρο. Ακόμα και τον Νίκο δεν τον αγιογραφεί. Αντιθέτως τον εγκალεί για επιπολαιότητα επικαλούμενος τον Αννίβα αλλά και για τα τεκταινόμενα στον Σαγγάριο.

Και συνεχίζει: «Πολύ σύντομα θα οργανωθεί η αντίσταση κατά των κατακτητών (πόσο βαρύγδουπη διατύπωση αλήθεια: ο στόμφος παντρεύει αρμονικά εθνικισμούς και κομμουνισμούς-αλλιώς τι στόμφος θα ήταν» σελ 78.

Σωστά, αλλά οργανώθηκε η αντίσταση και η κοινωνία συμμετείχε και αυτό γιατί υπήρχε ακόμα ο δημόσιος χώρος και όσο αυτός υπάρχει, η αντίσταση θα εξακολουθεί να παράγεται. Ξέρω, θα πει κάποιος ότι πάλευαν για την κατάκτηση της εξουσίας, αλλά ας μην πάλευαν γι' αυτό, τι να κάνουμε, ή ας έκαναν και οι άλλοι αντάρτικο. Το να μην πάλευαν καν θα ήταν προβληματικό. Κάποιοι μπορούν να ζουν σε τέτοιες συνθήκες υποταγής, και κάποιοι δεν

μπορούν. Θα υποστεί ο ένας τον άλλον. Αυτό δεν γίνεται πάντα; Εκτός βέβαια από τον Άγιο Γεώργιο κάτω.

Από την αρχή μέχρι το τέλος η ίδια ένταση ήθους έτσι ώστε να επιβεβαιώνεται το ήθος της έντασης και παράλληλα μια γραφή απόλυτα συνεπής με το σίγουρο και επεξεργασμένο φαντασιακό του.

Ο συγγραφέας, είπαμε, είναι άνθρωπος της εποχής και τα ερμηνεύει με όρους του σήμερα και είναι σαν να εύχεται αυτός ο χαρακτήρας της ερμηνείας να μείνει για πάντα και θα μείνει όσο δεν παράγεται ιστορία στο δημόσιο χώρο και το άτομο τεμαχισμένο και εξατομικευμένο δεν τολμά την έξοδο.

Η έξοδος του ανθρώπου από το σπίτι του και η διαβούλευση στο δημόσιο χώρο εγκυμονεί πάντα την αρχή ενός εμφυλίου. Και δεν εννοούμε φυσικά μεταξύ δεξιάς και αριστεράς -οι οποίοι τα έχουν πει όλα εκτός από το λόγο της σύγκρουσης που είναι η εξουσιαστική μανία- διότι έκλεισε οριστικά αυτή η διάσταση από το 195,0 και όχι αργότερα που λένε οι άσχετοι. Μια γνώμη που θα ειπωθεί στην Πλατεία Μπέλλου ή ένας βιασμός ή ένα I will breathe μπορεί να είναι η αρχή μιας χιονοστιβάδας και αυτή κανένας δεν μπορεί να την αποδιοργανώσει. Και η ιστορία συνεχίζεται. Ο δημόσιος χώρος είναι σε κατάσταση αναμονής.